

УДК 94:355.425.4](477.8)(092) «1942/1953»
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/62-1-4>

Андрій НЕЧЕПУРЕНКО,

orcid.org/0000-0002-9495-415X

аспірант кафедри історії України та правознавства
Дрогобицького державний педагогічний університет імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) *neandrejka08@gmail.com*

ПОВСТАНЦІ СОТНІ «БАЙДИ» ВАСИЛЬ СКВОРЦОВ ТА ВОЛОДИМИР БЕЗКОРОВАЙНИЙ: БІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД ЗА МАТЕРІАЛАМИ КРИМІНАЛЬНО-СЛІДЧОЇ СПРАВИ

На підставі відомостей із кримінально-слідчої справи укладено біографічні відомості про повстанців із сотні Миколи Савченка-«Байди» Української повстанської армії Василя Георгійовича Скворцова та Володимира Макаровича (Марковича) Безкоровайного (Безкровного). Встановлено час і місце їхнього народження. Подано огляд їхніх родин (батьків, братів і сестер). Визначено громадянство, освітню підготовку, приналежність до різних партій та організацій, військову зобов'язаність. Простежено основні етапи їхнього життєвого зростання: навчання в школі, у професійних освітніх закладах, служба у радянській армії, участь у бойових діях у роки Другої світової війни, обставини потраплення до німецького полону, організація втечі із полону, вступ до лав Української повстанської Армії, виконання різноманітних обов'язків у повстанському таборі, участь у диверсійних компаніях, невдачі та арешт радянськими каральними органами, судове розслідування та постійні допити, винесення судового рішення, відбуття багаторічного ув'язнення на засланні у різних виправно-трудовах таборах Сибіру, дострокове звільнення та повернення на батьківщину, кількаразові безуспішні звернення до різних правоохоронних органів СРСР з метою перегляду судового рішення та визнання їх невинно засудженими, прийняття українською владою після здобуття незалежності рішення про реабілітацію цих повстанців. Біографічні відомості доповненні докладним описом обставин потраплення до німецького та радянського полонів. Наведено витяги із протоколів допитів радянськими каральними слідчими органами, які змушували фізично та психологічно підозрюваних визнати свої провини щоб залишитися живими та здоровими.

Ключові слова: повстанці, Українська повстанська армія, Друга світова війна, сотня Миколи Савченка-«Байди», Василь Скворцов, Володимир Безкоровайний (Безкровний), виправно-трудова табір.

Andrii NECHPURENKO,

orcid.org/0000-0002-9495-415X

Postgraduate Student at the Department of History of Ukraine and Law
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) *neandrejka08@gmail.com*

VASYL SKVORTSOV AND VOLODYMYR BEZKOROVAYNY THE REBELS ARE HUNDREDS OF “BAIDA”: BIOGRAPHICAL REVIEW BY MATERIALS CRIMINAL INVESTIGATIVE CASES

On the basis of the information from the criminal investigation case, biographical information about the insurgents of Mykola Savchenko-“Bayda” hundred of the Ukrainian Insurgent Army Vasyl Georgiyovych Skvortsov and Volodymyr Markovych (Makarovych) Bezkravnyi (Bezkorovayny) was concluded. The time and place of their birth has been established. An overview of their families (parents, siblings) is given. Citizenship, educational training, affiliation to various parties and organizations, military obligation are determined. The main stages of their life growth are traced: study at school, in professional educational institutions, service in the Soviet army, participation in hostilities during the Second World War, the circumstances of being captured by the Germans, the organization of escape from captivity, joining the ranks of the Ukrainian Insurgent Army, execution various responsibilities in the rebel camp, participation in sabotage companies, failures and arrests by the Soviet punitive authorities, judicial investigation and constant interrogations, sentencing, serving many years of imprisonment in exile in various Siberian correctional labor camps, early release and return to homeland, several unsuccessful appeals to various law enforcement agencies of the USSR with the aim of revising the court decision and recognizing them as innocently convicted, the adoption by the Ukrainian authorities after independence of the decision to rehabilitate these insurgents. The biographical information is supplemented by a detailed description of the circumstances of being captured by the Germans and the Soviets. Excerpts from the protocols of interrogations by Soviet punitive investigative bodies, which physically and psychologically forced suspects to confess their guilt in order to stay alive and healthy, are provided.

Key words: insurgents, Ukrainian insurgent army, World War II, Mykola Savchenko-“Bayda” hundred, Vasyl Skvortsov, Volodymyr Bezkravnyi (Bezkorovayny), correctional labor camp.

Постановка проблеми. В сучасних умовах російсько-української війни особливої уваги заслуговує дослідження національно-визвольних змагань українського народу. Адже героїчні подвиги минулого надихають новітніх борців за визволення українських земель із під влади російських окупантів. Зокрема, останні впродовж століть нищили українську державність, її історію, культуру та мову. У кожній історичній епосі були свої герої, які не могли байдуже спостерігати за нищенням української національної ідентичності. І одним із вагомих промоторів такої боротьби була Українська повстанська армія, яка зуміла в умовах Другої світової війни та повоєнного радянського лихоліття активізувати національно свідомих українців до боротьби як із німецькими, так і російськими окупантами. Ця боротьба набрала затяжного характеру, що свідчить про мужність та незламність українського народу. До лав Української повстанської армії вступали не тільки мешканці західноукраїнських земель, представники із північних, південних і східних теренів України, які повною мірою відчули на собі терор та тягарі радянської тоталітарної системи і тому були зацікавлені у поваленні цього окупаційного режиму, але й представники інших національностей. Події Другої світової війни ще більше активізували бажання українців завзято боротися за відновлення своєї національної соборної держави. І саме у вирі цих подій зуміли себе й проявити особистості, які свідомо полишали ряди радянської армії та переходили при першій же можливості до лав Української повстанської армії. Тож розглянемо шляхи такого свідомого вибору наприкладі Василя Скворцова та Володимира Безкоровайного (Безкровного).

Аналіз досліджень. Вивчення біографій визначних учасників національно-визвольного руху, в тому числі й вояків Української повстанської армії (далі УПА), було в центрі уваги низки дослідників. Частина із них пишучи загальні нариси з історії повстанського руху в Україні, доповнювали їх короткими біографічними довідками про керівний склад УПА (Літопис, 1987; Спогади, 2003; Ільницький, 2009; Галів, 2009). Інші ж зайнялися укладанням спеціальних біографічних словників. Проте, як і перші, так і другі видання у своїй більшості зорієнтовані на реконструкцію бойового шляху визначних полководців та старшин УПА (Содоль, 1994; Содоль, 1995; Горбаль, 2003; Ільницький, 2012 (а); Ільницький, 2012 (б)). Однак, досі поза увагою науковців залишається життєва доля рядових вояків УПА та й навіть керівників

низової і середньої ланки, які в різний час належали до різних військових формувань, побували у німецькому полоні, зазнали репресій від радянської тоталітарної системи. Відтак відбувши ув'язнення і заслання, були реабілітовані після здобуття незалежності українською державою.

Виклад основного матеріалу. Василь Георгійович Скворцов – 1915 року народження, уродженець с. Михайлівка Павлоградської області (Казахстан), росіянин, безпартійний, неодружений, освіта – незавершена вища. Народився у сім'ї селянина-середняка. Батько – Георгій Іванович Скворцов (1889 р.н.), мати – Катерина Михайлівна (1890 р.н.). На момент арешту не був одружений. Брати – Андрій (1921 р.н.), Михайло (1922 р.н.) та сестра Марія (1913 р.н.). Особливих прикмет не мав. Говорив голосно і швидко. До часу арешту не мав судимості. За кордоном не мав родичів (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 3).

Початкову освіту здобув у селі Михайлівка. Пізніше завершив 7-класну школу у місті Баталпашинське Північнокавказького краю. У 1936 р. завершив учительський двохрічний інститут. Впродовж 1936–1938 рр. працював завідувачем навчальної частини середньої школи у с. Железняк Урнютюпського району Павлоградської області. У листопаді 1938 р. призваний Павлоградським облвоєнкоматом до Червоної армії та направлений до міста Коростень Житомирської області до 264 корпусного артилерійського полку, де призначений на посаду командира відділення (замполіта). У 1939 р. скерований до міста Житомира на воєнно-політичні курси, які завершив у березні 1941 р. і його присвоїли звання молодший комісар та відправили до м. Самбора Дрогобицької області на посаду заступника начальника полкової школи по політичній частині. Із початком радянсько-німецької війни у 1941 р. його призначили заступником командира батареї по політичній частині.

У архівно-кримінальній справі В. Скворцов зазначав, що у серпні 1941 р. брав участь у боях із німецькими окупантами і після кантузії у районі міста Борислав Дрогобицької області потрапив до німецького полону та утримувався у таборі для військовополонених у місті Рівне Рівненської області. Відзначмо, що тут мабуть помилка, оскільки м. Борислав був захоплений нацистами ще 1 липня 1941 р. Водночас працював на роботі у передмісті м. Рівне разом із 11-ма військовополоненими червоноармійцями, яким вдалося задушити вартового і таким чином 8 вересня 1941 р. здійснити втечу із німецького табору (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 11).

Після втечі із табору проживав у селі Порозів Здолбунівського району Рівненської області, працюючи у різних людей чорноробочим. Згодом вдалося встановити зв'язок із радянськими партизанами, якими керував лейтенант Малишкін. За завданням якого здійснили диверсійні акти по підриву залізничних мостів. Незабаром диверсійну групу із чотирьох осіб заарештувало та ув'язнило гестапо.

У вересні 1943 р. В. Скворцов був арештований гестапо міста Рівне і ув'язнений у тюрму м. Дубно, де з ним відбувалися слідчі дії за звинуваченням у приналежності до радянських партизан.

Під вартою гестапо перебував із вересня 1943 р. до лютого 1944 р. Перебуваючи у німецькому таборі та тюрмі В. Скворцова не вдалося завербувати німецькій розвідці. При цьому окремо уточнює у протоколі, що згоди на співробітництво не давав, завдань від них не отримував і зв'язку не підтримував.

В часі переміщення арештованих із міста Дубно до Перемишля йому вдалося здійснити втечу (лютий 1944 р.). Після чого він поселився у селі Мшанець Турківського району Дрогобицької області і проживав у мешканця цього села Лук'яна Васильовича Вовканича (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 11 зв.).

3 жовтня 1944 р. співробітники Служби Безпеки Організації Українських націоналістів (далі СБ ОУН), жителі села Мшанець Турківського району – Василь Терлецький і Василь Болачан-«Глінка», прийшли до В. Скворцова в ночі на квартиру та запропонували пройти із ними. Відтак довели Василя Скворцова до села Протісне (тепер у Польщі), яке розташовувалося за річкою у самому кінці району. Тут знаходився оунівський провід: Самбірський окружний провідник Богдан Кузьма-«Кубайчук», військовий референт Нижньоустрицького повітового проводу ОУН Михайло Головка-«Бурлай» (уродженець і мешканець с. Мшанець Турківського району), будучи за посадою військовим комендантом повіту, запропонував В. Скворцову йти до села Затварниця, що за річкою Сян у складі сотні Миколи Савченка-«Байди». Прибув у супроводі «Бурлая» до села Затварниця до сотенного «Байди». Згодом призначеного його до цієї сотні (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 11 зв.).

У справі В. Скворцов намагався ретельно приховати свої справжні функції, оскільки говорить, що на початках працював в УПА чоботарем, а згодом, коли був записаний до сотні «Байди» служив кулеметником. І одразу ж у зв'язку із тим, що

сотенний М. Савченко-«Байда» захворів, то із 2 до 6 грудня 1944 р. (тобто до дня арешту) виконував обов'язки сотенного у сотні «Байди» під псевдом «Медвідь». Тобто досить мало ймовірно, що особу, яка мала бойовий досвід служби у війську (навіть попри те, що він був росіянином за національністю) призначили чоботарем, а потім з кулеметника на в.о.сотенного.

10 жовтня 1944 р. сотня «Байди» відправилася до села Ступосяни, що на березі річки Сян, адже навколо цього села уже було розміщено 8 сотень. 11 листопада 1944 р. курінь Василя Мізерного-«Рена» вирушив у рейд по маршруту села Ступосяни, Бориня Турківського району. Перейшли лінію фронту біля угорського кордону у районі села Волосянка Славського району Дрогобицької області. Тут же перейшли лінію фронту і курінь «Рена» розділився на дві частини. До складу куреня «Рена» увійшли чотири сотні (Миколи Савченка-«Байди», Володимира Щигельського-«Бурлаки», «Нечая», Данила Свістеля-«Веселого»). Друга частина у складі чотирьох сотень (Миколи Дутка-«Осипа», Данила Рудака-«Чорного», «Бурлая», Михайла Гуштака-«Євгена») пішла за маршрутом в район м. Перемишля (тепер Польща), а курінь «Рена» в район Станіславава.

В. Скворцов вирушив у складі сотні «Байди», будучи рядовим другого номера кулеметника у курені «Рена». 27–28 жовтня 1944 р. цей курінь прибув в околиці села Суходіл Перегінського району Станіславської області (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 11 зв.).

4 листопада 1944 р. курінь «Рена» силами всіх чотирьох сотень у нічний час здійснив напад на районний центр Перегінсько Станіславської області з метою знищення радянських-силових органів. Було наказано змінити апарат військових підрозділів та захопити склади. В. Скворцов підготував розвідувальні дані, які отримував від місцевих людей. Куреню «Рена» так і не вдалося провести вдало запланованої операції.

Сотня «Байди» мала задачу нанести удар по прикордонному загону та взяти під свій контроль районний центр. Сотня «Нечая» повинна була здійснити напад на територіальні органи НКВС і НКДБ, военкомат. Сотня «Бурлака» повинна була блокувати вокзал, підірвати мости і переправу через річку, сполучення із районним центром. Сотня «Веселого» залишалася у резерві.

Проте, сотня «Байди» потрапила у засідку радянських військ і зазнала втрат – 40 осіб вбитими і пораненими та відійшла на початкові позиції. Решта сотень так і не виконавши завдання відійшли на початкові позиції. Після невдачі сотні

куреня були розсосереджені у Перегінському районі: сотня «Бурлака» у с. Ясень, «Нечая» у с. Суходіл, «Веселого» і «Байди» у с. Ілемня. В цей час курінний «Рен» їздив до Чорного Лісу, де отримав розпорядження від командира «Клименка» іти із куренем в район, де формувався курінь «Рена» тобто до села Ступосяни, за річкою Сян. Приблизно 11 листопада 1944 р. курінь «Рена» у складі чотирьох сотень із вище згаданого населеного пункту Станіславської області Перегінського району пішов у напрямку с. Ступосяни. У селі Ілемня Перегінського району Станіславської області курінь «Рена» зібрався та пішов у напрямку до міста Старий Самбір через село Старий Кропивник Дрогобицької області. Тут сотня «Нечая» попала під обстріл військ радянської армії. Потім через село Недільна Старосамбірського району, де сотні «Байди» і «Бурлаки» знову почали піддані переслідувати підрозділи радянської армії. У результаті чого у бою 17 листопада 1944 р. біля с. Сторона Дрогобицької області обидві сотні втратили (вбитими та пораненими) близько 40 осіб свого складу. Загинув військовий референт Самбірського окружного проводу ОУН Василь Когут-«Роман». Сотня «Нечая» бою не прийняла та відійшла до села Монастирець Самбірського району. Сотня «Веселого» була оточена на підступах до села Недільна (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 13).

Орієнтовно 21 листопада 1944 р. сотні «Байди» і «Бурлаки» прибули до села Грозьова Турківського району Дрогобицької області. За розпорядженням «Рена» вони розсосередилися невеликими підрозділами у селах Виців, Плоске, Галівка, Мшанець Турківського району. 24 листопада 1944 р. сотні «Байди» і «Бурлака» згорнулися і вирушили по маршруту через село Бистре (Стрілківського р-ну), Кривка, Журавна, хутір Мучний (Нижньоустрицького р-ну), на останній обидві сотні прибули 26 листопада 1944 р. Сотні «Бурлаки» та «Байди» на чолі із «Реном» відійшли до села Береги Нижньоустрицького району для підготовки до зимівлі. 29 листопада 1944 р. залишки сотні «Байди» отримали розпорядження від «Рена» іти до Чорного Лісу, що у Станіславській області Перегінського району для приєднання до східного підрозділу, який складався із вихідців із східних областей.

Відповідно до розпорядження «Рена» сотня «Байди», не повним складом у 68 осіб, 30 листопада 1944 р. прибула до села Бистре (Стрілківського р-ну), а далі до села Виців та 4 грудня 1944 р. – до села Воля Коблянська Старосамбірського району.

30 листопада 1944 р. проходячи через село Мшанець Турківського району В. Скворцов зустрів сотню «Веселого», яка знаходилася у розпорядженні курінного «Рена».

1 грудня 1944 р. у селі Плоске Турківського району бачив сотню «Нечая» під командуванням Володимира Масника-«Бурого». Через деякий час, відповідно до розпорядження курінного, сотня «Нечая» перейшла до Чорного Лісу у Станіславській області, а сотня «Бурого» залишилася у селі Плоске Турківського району і мала знаходитися у підпорядкуванні куреня «Рена».

1 грудня 1944 р., будучи в селі Мшанець, захворів сотенний «Байда», йому зробили операцію та залишили у селі Виців разом із бунчужним Федором Дилиним-«Буревієм», мешканцем села Мшанець Турківського району. Тимчасово виконувати обов'язки сотенного «Байди» призначили Василя Скворцова (перебував у селі Плоске Турківського району). Згодом він із повстанцями пішов у село Воля Коблянська Старосамбірського району.

Перебуваючи ще у селі Воля Коблянська, В. Скворцова допитували працівники окружної референтури СБ ОУН. Зокрема, «Залізник», який повідомив, що в селі Воля Коблянська у північній частині села розміщувалася чота сотні «Кармелюка», а сам «Кармелюк» поїхав по навколишніх селах з метою докомплектування сотні.

Сотня «Байди», очолювана В. Скворцовим, переміщувалася до с. Воля Коблянська і не доходячи до с. Звір потрапила на засідку бійців радянської армії, де була розбита. Він разом із залишками бійців сотні прийшов до мешканців с. Звір, де і був арештований 6 грудня 1944 р. У цьому селі сотня не планувала залишатися, а мала намір відступати. Таким чином, сотню ніхто до села не привів і у повстанців не було жодних даних про цей населений пункт (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 14).

Ще до цього проживаючи у селі Мшанець Василю Скворцову було відомо про діяльність у селі осередку ОУН в період німецької окупації. Станичним села Мшанець був Федір Олещак-«Гребля», українець, (19 років), який надавав допомогу УПА. Село Мшанець було повітовим центром оунівців. Мешканець цього села Михайло Головка-«Бурлай», українець (32 роки), був повітовим військовим комендантом. При формуванні куреня В. Мізерного-«Рена» «Бурлай» командував сотнею утвореною із боївок та СБ для місцевих сіл. Він був у складі куреня М. Гуштака-«Євгена» у Перемишльському районі, звідки повернувся після розпуску сотні для підпільної роботи. Останнім часом проживав у селі Мшанець.

За свідченнями В. Скворцова забезпечення продуктами харчування відбувалося за рахунок місцевого населення, на відповідній території, де дислокувалися сотня і курінь. Заготівля проводилася інтендантами куреня і сотень через місцеву організацію ОУН, СБ та Самооборону того чи іншого населеного пункту. Спеціальних складів курень «Рена» не мав.

Він же ж повідомив, під час допиту, що на жандармерію покладалося завдання провадження контролю за командирами сотні, за забезпечення безпеки на обраних маршрутах. Забезпечували безпеку для сотні, яка знаходилася у населеному пункті із залученням сил самооборони того чи іншого населеного пункту. У кожному населеному пункті діяла самооборона, яка утворювалася із дотриманням суворих принципів конспірації (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 14).

Після арешту уже 7 грудня 1944 р. перебував-знаходився спочатку під вартою у тюрмі НКВС м. Добромиля, а згодом його перевели до м. Самбора Дрогобицького району. На момент арешту був без визначеного місця проживання і у нього при обшуку не виявили жодних документів (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 70).

Військовий трибунал військ НКВС Дрогобицької області від 11 квітня 1945 р. засудив В. Г. Скворцова по статтях 54-1 «б», 54-11 КК УРСР із застосуванням статті 2 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 19 квітня 1943 р. на 15 років виправних робіт із позбавленням у правах по пунктах «а», «б», «в» ст. 29 КК УРСР терміном на 5 років із конфіскацією майна. Покарання відбував у виправно-трудовому таборі в м. Норильськ впродовж 10 років 1 місяця 15 днів (із 7 грудня 1944 р. до 22 січня 1955 р.) із них знаходився на поселенні 1 рік 2 місяці та 28 днів (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 88).

Під час перебування в ув'язненні не одноразово звертався до правоохоронних органів СРСР з проханням переглянути його справу. У заяві до Комітету державної безпеки при Раді Міністрів СРСР від 20 червня 1954 р. В. Скворцов просив переглянути його справу та зменшити термін покарання до 10 років виправно-трудових таборів. Проте силовики відповіли, що при перегляді слідчої справи було встановлено, що її матеріали доводять провину засудженого В. Скворцова і відповідно прийнято рішення залишити без змін судовий вирок Військового Трибуналу. Було дано відповідь на заяву В. Г. Скворцова про відхилення прохання щодо зменшення терміну ув'язнення. Згодом, 8 лютого 1956 р. він подав заяву до головного воєнного прокурора СРСР

із проханням переглянути його кримінальну справу (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 85).

Генеральна прокуратура СРСР видала розпорядження провести повторне розслідування. З цією метою було проведено нові допити В. М. Бескровного у м. Кіровограді та В. Г. Скворцова у м. Норильськ Красноярського краю. Рішенням Військового трибуналу ПРИКВО від 16 квітня 1970 р. залишено без змін судове рішення щодо засудження В. Скворцова та В. Бескровного, оскільки додаткове розслідування не зняло обвинувачення з них (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 87).

І тільки із здобуттям незалежності України на В. Скворцова поширилася дія ст.1 Закону Української РСР від 17 квітня 1991 р. «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» за відсутності сукупності доказів, які б підтверджували обґрунтованість притягнення до відповідальності на підставі постанови відділу реабілітації Служби Безпеки України у Львівській області від 18 червня 1993 р. (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 149).

Наступний повстанець Безкровний (справжнє прізвище Безкоровайний) Володимир Маркович (правдиво по батькові Макарович) 1915 р. (у дійсності 1920 р.) народження. Під час арешту (7 грудня 1944 р.) при ньому не було виявлено паспорта і це дало змогу йому під час допитів подати не правдиві персональні відомості про себе з метою вберегти власних матір та сестеру, які мешкали на Кіровоградщині. Оскільки він побоювався, щоб їх не депортували до Сибіру. Натомість повідомив слідчому про своїх родичів тільки те, що вони як і він не були раніше під слідством, не заарештовувалися та не засуджувалися. Родичів за кордоном немає. Батько – Марко Федорович Безкровний, проживав у м. Кіровоград, працював на сільськогосподарському заводі слюсаром, помер у 1930 р. Мати – Анна Григорівна Безкровна, померла у 1938 р. Братів та сестер не мав. Також не було близьких родичів (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 28).

Продовжував свої свідчення говорячи, що народився у місті Кіровоград. До 1940 р. мешкав у м. Вінниця. За національністю – українець. Освіта вища. Закінчив медичний інститут. Походив із робітників. Відзначимо, що під час слідства він чітко подав відомості, що не мав родичів, хоча насправді вони були. До 1941 р. проходив військову службу у Червоній армії. Член ВЛКСМ (1938–1941 рр.).

У 1932 р. у м. Кіровоград закінчив 9 клас. Після цього поступив до медичного інституту в м. Вінниця. Із 1935 р. до 1940 р. навчався у медичному інституті та одночасно працював

зادля забезпечення власних потреб. Після завершення навчання у вересні 1940 р. був призваний воєнкоматом м. Вінниця до лав Червоної Армії та був зарахований до 253 гаубичного артилерійного полку 161 стрілецької дивізії 5-ої армії, де перебував на посаді лікаря.

На початку німецько-радянської війни (22 червня 1941 р.) перебував у складі однієї із дивізій, яка дислокувалася біля села Великі Мости Великомоствського району Львівської області (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 36).

Із відступом радянський військ поблизу міста Львова був контужений від розриву снаряду та 6 липня 1941 р. був підібраний німецькими солдатами та доставлений на збірний пункт військовополонених й поранених до м. Магерів Львівської області. Незабаром направлений до табору для військовополонених до с. Вілька Полкинська (у 20 км від м. Ярослав, тепер Республіка Польща). Під час перебування у німецькому полоні з ним проводилися допити. У червні його допитували у таборі для військовополонених. У кінці 1941 р. допит проводило гестапо під час роботи у лікарні для військовополонених. Проте стверджує, що не пішов на співробітництво із нацистами (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 36 зв.).

У цьому таборі він перебував до кінця 1941 р. У грудні 1941 р. його, як спеціаліста – лікаря, відправили до м. Ярослава у спеціальну лікарню для військовополонених, де працював до 18 липня 1944 р., коли зумів втекти із цього табору.

До речі стверджував, що готувався до втечі ще із березня 1944 р., очікуючи на сприятливі обставини. Наголошує, що до кінця травня 1944 р. хворів. Після одужання не було можливості реалізувати втечу. Також неодноразово готувалися втечі разом із працівниками лазарету. Але не вдалося організувати, оскільки працівники були переведені до інших таборів. І тільки 18 червня 1944 р. група із 25 осіб здійснила втечу із табору Пікуличі (за 6 км від м. Перемишль, тепер Республіка Польща).

На допиті стверджує, що перебував із 6 липня 1941 р. по 18 червня 1944 р., де працював лікарем для радянських військовополонених. Жодних пропозицій від Гестапо про співробітництво не отримував. Однак слідчий заперечував це та навпаки представляв дані, що Гестапо завербувало В. Бескровного до розвідувальної роботи. Проте, він продовжував заперечувати інформацію про співпрацю із німецькою розвідкою.

Перебуваючи у таборі для військовополонених у передмісті Перемишля, шляхом підкопу із кімнати корпусу, де перебуваючи військовополонені

лікарі 18 червня 1944 р. разом із іншими лікарями вдалося здійснити втечу. Відтак із табору переміщувався через села Арламів, Мігове, Коростенко, Нанове Нижньоустрицького району. Стверджує, що після цього впродовж одного місяця він разом із чотирьма чоловіками намагалися приєднатися до радянських партизанів, але в одному із сіл були взяті у полон вояками УПА (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 37).

Говорить, що в УПА перебував із серпня 1944 р. до дня його арешту 6 грудня 1944 р., де виконував обов'язки лікаря, надаючи необхідну медичну допомогу. Користувався псевдонімом «Корчовий». На перших порах перебував при боївці УПА, а із жовтня 1944 р. переведений до сотні «Байди». Наголошує, що за весь час перебування в УПА надав медичну допомогу тільки шістьом пораненим воякам та керівнику сотні «Байда» (намагався явно применшити свою участь).

До речі, під час допиту не назвав імен та прізвищ відомих йому вояків УПА, а тільки подав їхні псевда: «Байда», «Мазепа», «Рен», «Медвідь». Повідомив, що під час арешту та спільного перебування у камері довідався, що псевдо «Медвідь» належить Василю Георгійовичу Скворцову (приховувати не було сенсу, бо знав, що його також заарештували). Не назвав місця розташування військового штабу УПА та його вояків і оунівців із села Мшанець.

У листопаді 1944 р. В. Бескровний, разом із В. Скворцовим, у складі сотні «Байди» брали участь у нападі вояків УПА на районний центр Перегінськ Станіславської області. У представленому обвинуваченні на попередньому та судовому слідствах вони визнали себе винуватими у цьому.

Затриманий 6 грудня 1944 р. у селі Звір Старосамбірського району Дрогобицької області під час військової сутички військ НКВС із воїнами УПА – сотнею «Байди». При затриманні не виявлено при ньому жодних документів та речей.

Після слідства у м. Доброміль його як і В. Скворцова відправили до м. Старий Самбір, де й засудили. Суд визнав його винним у тому, що перебуваючи на службі в Радянській Армії у 1941 р. потрапив у полон до німців звідкіля йому вдалося втекти і вступити до УПА, де виконував обов'язки лікаря (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 40).

Військовий трибунал військ НКВС Дрогобицької області від 11 квітня 1945 р. засудив В. М. Бескровного по статтях 54-1«б», 54-11 КК УРСР із застосуванням статті 2 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 19 квітня 1943 р. на 15 років виправних робіт із позбавленням

у правах по пунктах «а», «б», «в» ст. 29 КК УРСР терміном на 5 років із конфіскацією майна. Покарання відбував у виправно-трудовому таборі на Колими. Був звільнений із ув'язнення 8 червня 1955 р. достроково після зарахування робочих днів (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 85).

Після повернення із Колими в Україну поселився у Кіровоградській області. Із 1957 р. працював завідувачем лікарської дільниці, а через п'ять років став завідувачем амбулаторії. Був ветераном праці, відмінником охорони здоров'я (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 149).

Рішення по справі не змінювалося. Зокрема Володимир Маркович Бескровний звертався 6 грудня 1957 р. із заявою до головного воєнного прокурора СРСР із проханням про перегляд його кримінальної справи, однак судовий вирок не було змінено.

У 1990 р. звертався із проханням до голови Верховної Ради УРСР Леоніда Кравчука допомогти у віднайдених документів у військових архівах СРСР для підтвердження проходження ним служби у Радянській Армії. Проте відповідної підтримки у пошуках не отримав. 8 червня 1992 р. звертався до начальника відділу реабілітації УСБУ по Львівській області із проханням про реабілітацію. Прохав про надання реабілітації та пільг як учасника війни 1941 р. та вояка УПА. На Володимира Марковича Бескровного поширювалася дія ст. 1 Закону Української РСР від 17 квітня 1991 р. «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» за відсутності сукупності доказів, які б підтверджували обґрунтованість притягнення до відповідальності, відповідно до рішення відділу реабілітації СБУ у Львівській області від 18 червня 1993 р. На підставі цього рішення було видано 29 червня 1993 р. довідку про реабілітацію Безкоровайного Володимира Макаровича, який вже будучи пенсіонером проживав у селі Коробчино Новомиргородського району Кіровоградської області, хворів, мав інва-

лідність другої групи (АСБУ ЛО, спр. 30046, арк. 150). Адже пережив німецький полон, муки сталінізму у таборах смерті.

Висновки. Під час опрацювання кримінально-слідчої справи вдалося окреслити основні віхи життєвого шляху двох повстанців сотні «Байди» Української повстанської армії: Василя Георгійовича Скворцова та Володимира Макаровича (Марковича) Безкоровайного (Бескровного). У кожного із них був свій життєвий шлях до вступу в УПА. Спільним було те, що на початку Другої світової війни вони служили у лавах радянської армії та боролися проти німецьких окупантів, потрапили в німецький полон та зуміли вдало втекти із нього і в кінцевому результаті потрапили до УПА. Саме у її лавах продовжували боротьбу проти нацистського і радянського тоталітарних режимів. При цьому навіть не намагалися утекти до радянських партизан. Відповідно можемо зробити припущення про їхнє невдоволення політикою радянської окупаційної влади. Були заарештовані військами НКВС під час бою сотні «Байди» із частинами НКВС і ЧА. Під час слідства їхні справи було об'єднані в одну. Відзначимо й їхню стійкість на допитах та приховування інформації. Адже жоден із них не розкрив особової інформації про своїх побратимів та навіть більше В. Безкоровайному вдалося подати легенду та приховати свої особові дані (прізвище та побатькові), щоб уберегти своїх рідних від переслідувань і допитів. Для них було винесено однакове судові рішення, яке опиралося на статті про зраду вітчизні та співробітництво із УПА. Кожен із них був засуджений на 15 років ув'язнення, однак, після смерті Й. Сталіна були звільнені достроково, відсидівши в таборах по 10 років. Намагання добитися від радянських каральних органів амністії завершилися невдачею, адже рішення по їх справі було переглянуто тільки вже в період незалежності української держави, відтак їх було реабілітовано як жертв політичних репресій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. АСБУ ЛО – Архів Управління Служби безпеки України у Львівській області. Спр. 30046.
2. Горбаль М. Довідник пошуківця. Реєстр осіб, пов'язаних з визвольною боротьбою на теренах Львівщини (без Дрогобиччини). 1944–1947 (за архівними документами). Львів, 2003. 416 с.
3. Діяльність Служби безпеки ОУН на Дрогобиччині: документи і матеріали (1944 – 1951 рр.) / Упоряд. В. Ільницький, М. Галів. Дрогобич : ПП «Швидкодрук», 2009. 264 с.
4. Ільницький В. Дрогобичська округа ОУН: структура і керівний склад (1945 – 1952 рр.). Дрогобич : Вимір, 2009. 368 с.
5. Ільницький В. (а) Провід ОУН Карпатського краю. Торонто–Львів: Видавництво «Літопис УПА», 2012. 128 с.
6. Ільницький В. (б) Героїчний чин ОУН і УПА на Дрогобиччині в роки Другої світової війни (Довідник про керівний склад Організації українських націоналістів Дрогобичського району). Дрогобич : Посвіт, 2012. 88 с.
7. Літопис Української Повстанської Армії. Т. 14: Перемищина: перемиський курінь УПА. Денники сотні «Криляча» / [відп.ред. Є. Штендера, співредактор П. Потічний]. Торонто: Видавництво «Літопис УПА», 1987. 262 с. Кн. 2.
8. Содоль П. Українська Повстанча Армія 1943–49. Довідник. Нью-Йорк : Пролог, 1994. 200 с.

9. Содоль П. Українська Повстанча Армія 1943–49. Довідник другий. Нью-Йорк : Пролог, 1995. 296 с.
10. Спогади вояків УПА та учасників збройного підпілля Львівщини і Любачівщини. Львів, 2003. 448 с.

REFERENCES

1. ASBU LO – Arkhiv Upravlinnia Sluzhby bezpeky Ukrainy u Lvivskii oblasti. Spr. 30046.[Archive of the Office of the Security Service of Ukraine in the Lviv region. Case 30046] [in Ukrainian].
2. Horbal M. Dovidnyk poshukivets. Reiestr osib, poviazanykh z vyzvolnoiu borotboiu na terenakh Lvivshchyny (bez Drohobychchyny). 1944 – 1947 (za arkhivnymy dokumentamy). [Guide search engine. Register of persons connected with the liberation struggle in the territories of Lviv Oblast (without Drohobych Oblast). 1944–1947 (according to archival documents)]. Lviv, 2003. 416 s. [in Ukrainian].
3. Diialnist Sluzhby bezpeky OUN na Drohobychchyni: dokumenty i materialy (1944 – 1951 rr.) [Activities of the OUN Security Service in Drohobych region: documents and materials (1944–1951)] / Uporiad. V. Ilnytskyi, M. Haliv. Drohobych: PP «Shvydkodruk», 2009. 264 s. [in Ukrainian].
4. Ilnytskyi V. Drohobytska okruha OUN: struktura i kerivnyi sklad (1945 – 1952 rr.) [Drohobytsk OUN: structure and leadership (1945–1952)]. Drohobych: Vymir, 2009. 368 s. [in Ukrainian].
5. Ilnytskyi V. (a) Provid OUN Karpatskoho kraiu [Conduct of the OUN of the Carpathian region]. Toronto – Lviv: Vydavnytstvo “Litopys UPA”, 2012. 128 s. [in Ukrainian].
6. Ilnytskyi V. (b) Heroichni chyn OUN i UPA na Drohobychchyni v roky Druhoi svitovoi viiny (Dovidnyk pro kerivnyi sklad Orhanizatsii ukrainskykh natsionalistiv Drohobytskoho raionu) [The heroic rank of the OUN and UPA in Drohobych region during the Second World War (Handbook on the leadership of the Organization of Ukrainian Nationalists of Drohobych region)]. Drohobych: Posvit, 2012. 88 s. [in Ukrainian].
7. Litopys Ukrainskoi Povstanskoii Armii [Annals of the Ukrainian Insurgent Army]. T. 14: Peremyshchyna: peremyskyi kurin UPA. Dennyky sotni “Krylacha” / [vidp.red. Ye. Shtendera, spivredaktor P. Potichnyi]. Toronto: Vydavnytstvo “Litopys UPA”, 1987. 262 s. Kn. 2. [in Ukrainian].
8. Sodol P. Ukrainska Povstancha Armiia 1943–49 [Ukrainian Insurgent Army 1943–49]. Dovidnyk. Niu-York: Proloh, 1994. 200 s. [in Ukrainian].
9. Sodol P. Ukrainska Povstancha Armiia 1943 – 49 [Ukrainian Insurgent Army 1943–49]. Dovidnyk drugyj. Niu-York: Proloh, 1995. 296 s. [in Ukrainian].
10. Spohady voiakiv UPA ta uchasnykiv zbroinoho pidpillia Lvivshchyny i Liubachivshchyny [Memories of UPA soldiers and members of the armed underground of Lviv region and Lyubachiv region]. Lviv, 2003. 448 s. [in Ukrainian].